

biblio.ugent.be

The UGent Institutional Repository is the electronic archiving and dissemination platform for all UGent research publications. Ghent University has implemented a mandate stipulating that all academic publications of UGent researchers should be deposited and archived in this repository. Except for items where current copyright restrictions apply, these papers are available in Open Access.

This item is the archived peer-reviewed author-version of:

Title: De crimosofie van fiscale fraude: Who is John Galt?

Authors: Marc Cools

In: Orde van de Dag, 103-114, 2010

Optional: [link to the article](#)

To refer to or to cite this work, please use the citation to the published version:

Cools, M. (2010). De crimosofie van fiscale fraude: Who is John Galt? *Orde van de Dag*, nr. 51, 103-114.

DE CRIMINOSOFIE VAN FISCALE FRAUDE: 'WHO IS JOHN GALT ?'

Marc Cools ¹

'I just finished your novel today. I will start by saying that all of us in the *Circle Bastiat* are convinced, and we were convinced very early in the reading, that *Atlas Shrugged* is the greatest novel ever written'

Murray Rothbard ²

Criminosofie en Batman

Als geen ander wist Willem Frederik Hermans de literaire kwaliteiten van de Nederlandse criminologe en filosofe Connie Dessaur, vooral en vaak beter gekend onder haar 'nom de plume' Andreas Burnier, cynisch te duiden als het personage Evariste Dumortier in één van zijn Groningse romans 'Onder Professoren'. Met zijn stelling: 'er zal opnieuw tweeduizend jaar moeten verstrijken vooraleer ze iemand die geen aanhanger van Karl Marx is, als een bekwaam en fatsoenlijk mens accepteren' ³ verwijst hij naar onze mening naar de talrijk aanwezige 'criminosofische' beschouwingen van C. Dessaur/A. Burnier.

Op zoek naar en gefascineerd door het 'kwaad', de archetypische zondeval en bijvoorbeeld de kapitalistische structuren als een geabstraheerde duivel ⁴, aanvaardt C. Dessaur/A. Burnier de normatieve criminologische wetenschapsbeoefening toch als mogelijk ⁵. Ze blijft echter pleiten voor inzicht en begrip van grote, macrosociale en culturele of filosofische ⁶ processen ⁷ om zinvol criminaliteit te kunnen bestuderen. Tevens wijst ze op de positieve functies van het kwaad. In haar 'brief aan de juridische magiër' ziet ze het kwaad en de vrije wil als een noodzaak voor morele evolutie ⁸.

De culturele en filosofische processen die ons een criminologisch inzicht en begrip kunnen bijbrengen, zouden we in de culturele criminologie mogen vinden. Deze vrij recente stroming die het 'accent legt op groepen, fenomenen, percepties, maar ook op

¹ Professor in de vakgroep strafrecht en criminologie, Universiteit Gent en professor in de vakgroep criminologie, Vrije Universiteit Brussel.

² L. Mises, M. Rothbard, 'Mises and Rothbard Letters to Ayn Rand', *Journal of Libertarian Studies*, Volume 21, No. 4 (Winter 2007), 12.

³ W.F. Hermans, *Onder Professoren*, Amsterdam, De Bezige Bij, 1996, 92.

⁴ C. Dessaur, *De droom der rede. Het mensbeeld in de sociale wetenschappen. Een poging tot criminosofie*, 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1982, 229.

⁵ C. Dessaur, o.c., 251.

⁶ C. Dessaur, *De achtste scheppingsdag*, Arnhem, Gouda Quint bv, 1988, 28.

⁷ C. Dessaur, 'Terug naar de moedervakken', in G. Bruinsma, W. Huisman, R. van Swaaningen, *Basisteksten in de criminologie III. Historische en klassieke teksten*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2005, 324.

⁸ C. Dessaur – A. Burnier, *De rondgang der gevangenen. Een essay over goed en kwaad, in de vorm van zeven brieven aan de platoclub* Amsterdam, 1987, Querido, 69.

menselijke gevoelens, angsten en fascinaties met misdaad' is uitermate geschikt om de kunst⁹, de literatuur¹⁰ en het theater¹¹ als criminologisch nuttig en nodig te benaderen. De aanvankelijke strip- en latere filmfiguren 'Batman' en de 'Joker', die al sinds 1939¹² opgeld maken, werden onlangs nog als metafoor gehanteerd om het hedendaags kwaad van de Joker en vooral de 'extra juridische bijstand' te verduidelijken. Batman staat voor de 'vele maatregelen en bijzondere wetgeving die voor uitzonderlijke gebeurtenissen in onze samenleving worden ingeroepen om de orde en de bestaande wetgeving beter te doen naleven'¹³. Bovengenoemde crimosofische en cultureel criminologische ideeën brengen ons primo bij de auteurs van de locomotieftekst waarop we secundo wensen te reflecteren. Hopelijk lokt deze bijdrage wat discussie uit. Of zoals Marcel Pheijffer het terecht stelt: 'wetenschap is immers debat'¹⁴, zeker als het over fiscale fraude(bestrijding) gaat.

In hun 'Fraudebestrijding in België anno 2010: quo vadis ?' vertrekken Bart De Bie en Antoinette Verhage, gewapend met recente en 'up-to-date' aanwezige, doch normatieve criminologische kennis en inzichten, aan een zoektocht waarheen het met de fraudebestrijding in ons land naar toe moet. Deze zeer verdienstelijke bijdrage zet aan tot reflectie, te meer daar ze oog heeft voor bijvoorbeeld het gegeven fiscale fraude en de complexe publiekprivate samenwerking en afstemming die de bestrijding ervan noodzakelijk maken. Een stelling die ook nauw aansluit bij de huidige Nederlandse praktijk, kennis en inzichten¹⁵.

Onze persoonlijke crimosofische en culturele beschouwingen echter zullen lijnrecht ingaan tegen de 'mainstream' aanwezige normatieve criminologische kennis en inzichten over fiscale fraude(bestrijding) in België. We zullen de fiscale fraude eerder als het 'goede' aanzien met een positieve morele evolutieve waarde en de fiscale fraudebestrijding als het kwade met de Ayn Randiaanse John Galt als literaire gids op onze tocht. Het is een 'revendication d'un droit à l'expérimentation' in het criminologische 'Babel'¹⁶ waar er ook plaats is, kan en moet zijn voor een 'objectivistische', 'anarcho-kapitalistische' en/of 'libertarische' crimosofie. Bijgevolg zijn

⁹ J. Verrips, 'Kunst en ('copycat') moord', in D. Siegel, F. van Gemert, F. Bovenkerk, *Culturele Criminologie*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2008, 211.

¹⁰ D. Siegel, 'Crime, Music and Politics: Classical Music and Jazz', in C. Brants, S. van der Poel, *Diverse Kwesties. Liber Amicorum prof. dr. Frank Bovenkerk*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2009, 361

¹¹ B. Hoogenboom, 'De dramaturgie van corporate governance', in B. Hoogenboom, M. Pheijffer, *Financiële decadentie, toezicht en compliance*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2009, 21.

¹² M. Benton, *The Illustrated History Crime Comics*, Dallas, Taylor Publishing Company, 1993, 17.

¹³ P. Van Calster, T. Krikke, P. ten Have, 'Iedere samenleving krijgt de criminaliteit(sbeheersing) die zij verdient: over de Joker (en de Batman)', *Panopticon*, Antwerpen, Maklu-Uitgevers nv, 2010.2, 72.

¹⁴ M. Pheijffer, 'Nogmaals de foute belastingadviseur', in M. Pheijffer, B. Hoogenboom, *Accountancy en andere zaken onder de loep*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2009, 188.

¹⁵ R. Westra, *Fiscale fraudebestrijding: grenzen aan sturing*, Amsterdam, Pantheon Publishing, 2006, 366 – 369.

¹⁶ L. Villerbu, 'Unde Babel criminologique ou la richesse inexploitée de la criminology française dans ses enseignements', P. Tournier, *La Babel Criminologique*, Paris, L'Harmattan, 2009, 130.

er ook criminologen en criminologische discours die vanuit hun objectivistische 'aard van het zijn als mens in relatie tot hun bestaan' vrij en verantwoordelijk kiezen om 'radicalen voor het kapitalisme' ¹⁷ te worden. Ook al leidt dit doorgaans tot een eenzame uitoefening van het recht om in 'isolisme' het kwaad ¹⁸ als criminologisch relevant te bestuderen en te duiden.

'It usually begins with Ayn Rand' ¹⁹

In het intellectueel criminologisch 'Theleme', vrij naar François Rabelais, is er in de zoektocht naar kennis over 'la vérité divine' ²⁰ doorgaans geen plaats voor de Joods-Russische en latere Amerikaanse filosofe A. Rand. Het is dan ook met zeer veel intellectuele interesse dat we het recentste boek van Hans Achterhuis op de 'markt' verwelkomen. In zijn 'De utopie van de vrije markt' ontdekt deze filosoof en theoloog eindelijk 'Atlas Shrugged' als de 'kapitalistische utopie ten voeten uit' ²¹. Het leek ons dan ook wetenschappelijk verantwoord, en voor sommigen misschien wel nieuw, om A. Rand te introduceren in het criminosofisch en cultureel criminologisch discours. Deze piste is ver verwijderd van zij die dit domein claimen als een nieuwe kritische criminologische speeltuin met vergaande 'roots' in het verleden ²². Immers al begin jaren '70 was het 'objectivisme' als inspiratiebron voor het 'libertarisme' al aanwezig en actief in het Nederlandse taalgebied ²³.

De van oorsprong Joods-Russische Alisa Rosenbaum werd op 2 februari 1905 geboren in het Tsaristische Sint-Petersburg en zou overlijden op 6 maart 1982 te New York onder de naam A. Rand O'Connor. Na haar vertrek uit de Sovjet-Unie in 1925 verwierf ze in 1931 het Amerikaans staatsburgerschap. Aanvankelijk werd ze bekend als script- en romanschrijfster om vervolgens als 'de' filosofe van het objectivisme te worden erkend. Haar romans: 'We the living' (1936 - De vrijheid gloorde) ²⁴, 'Anthem' (1938 – Loflied) ²⁵ en 'The Fountainhead' (1943 – De eeuwige bron) ²⁶ zouden steeds de strijd

¹⁷ A. Rand, *Kapitalisme: het onbegrepen ideaal*, Laren, Novapers, s.d., 7.

¹⁸ R. Safranski, *Het kwaad. Het drama van de vrijheid*, Amsterdam, Uitgeverij Atlas, 1998, 164.

¹⁹ J. Burns, *Goddess of the Market. Ayn Rand and the American Right*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 247.

²⁰ F. Rabelais, *Gargantua*, Saint-Amand-Montrond, Editions du Seuil, 1996, 385.

²¹ H. Achterhuis, *De utopie van de vrije markt*, Rotterdam, Lemniscaat, 2010, 7.

²² D. Zaitch, 'Culture, Power and Markets: the Challenges of Cultural Criminology', in C. Brants, S. van der Poel, S., o.c., 352 – 355; Y. Saerens, *Cultural Criminology: een meerwaarde voor de kritische criminologie* ?, Universiteit Gent, ongepubliceerde scriptie in de criminologische wetenschappen, Gent, 2007 – 2008, 100.

²³ S. van Glabbeek, 'Geschiedenis van het libertarisme in de Lage Landen', in A. de Wolf, S. van Glabbeek, *De markt voor vrijheid. 25 jaar libertarisme en klassiek-liberalisme in de Lage Landen*, Pöszneck, Libertarisch Centrum, 2001, 61 – 66.

²⁴ A. Rand, *De vrijheid gloorde*, Laren, Uitgeverij Luitingh, s.d., 464p.

²⁵ A. Rand, *Loflied*, Laren, Uitgeverij Luitingh, s.d, 96p.

van het individu tegen het collectivisme behandelen en als prologen²⁷ kunnen worden gelezen op haar meesterwerk 'Atlas Shrugged' (1957 – Atlas in staking)²⁸. In deze bijdrage zullen we vooral putten uit dit laatste werk.

Haar filosofisch leerstelsel van het objectivisme, 'the world is there, it exists, it is objective'²⁹ kan worden samengevat als een 'ingenious synthesis of ethical selfishness and Aristotelian rationality' zonder dat deze moraal gebaseerd is op 'theological assumptions'. Het geïntegreerde mens- en maatschappijbeeld verwijst naar 'man as a rational creature who used his mind to survive. The rational faculty required independence and individuality to operate properly: therefore an ethics of selfishness was appropriate for rational man'³⁰. Dit impliceert tevens een noodzakelijk 'laissez faire' kapitalisme³¹, waarin de mens vrij kiest en creëert³², met een strikte scheiding tussen staat en markt. De enige taak van de overheid beperkt zich tot het beschermen van individuele rechten³³ zoals daar zijn 'life, liberty and property'³⁴. Deze in haar romans aanwezige stellingen werden later verder uitgewerkt in een aantal essays.

Dat haar filosofie ten dele een financieel-economische realiteit werd, is de verdienste geweest van één van haar meest bekende aanhangers, de jarenlange voorzitter van de 'Federal Reserve Board' Alan Greenspan³⁵. Hij was als jonge economische consulent³⁶ lid van het zogenaamde 'Collectief' – de naamgeving werd vooral als een 'practical joke' aanzien - rond A. Rand, dat wekelijks samenkwam in haar appartement aan de 'East 34th Street te New York'³⁷. Hij zou er de bijnaam de 'undertaker' aan overhouden³⁸, intellectueel echter gaf hij mee gestalte aan haar 'Capitalism: the Unknown Ideal' (1966 - Kapitalisme: het onbegrepen ideaal)³⁹ en publiceerde regelmatig in de 'The Objectivist Newsletter' over economische thema's⁴⁰. A. Greenspan zou zijn andere toenmalige

²⁶ A. Rand, *De eeuwige bron*, Uitgeverij Luitingh, Amsterdam, 2002, 749p.

²⁷ J. Britting, *Ayn Rand*, New York, Overlook Duckworth, 2004, 79.

²⁸ A. Rand, *Atlas in staking*, Doorn, Boekenmaker, 2007, 1006p.

²⁹ A. Gotthelf, *On Ayn Rand*, Belmont, Wadsworth, 2000, 7.

³⁰ J. Burns, *o.c.*, 147 – 148.

³¹ A. Seldon, *The Virtues of Capitalism*, Indianapolis, The Liberty Fund, 2004, 227.

³² A. Gotthelf, *o.c.*, 87.

³³ J. Britting, *o.c.*, 94.

³⁴ A. Gotthelf, *o.c.*, 91.

³⁵ D. Jones, *The Politics of Money. The Fed Under Alan Greenspan*, New York, Simon & Schuster, 1991, 84 – 90.

³⁶ P. Hartcher, *Bubble Man. Alan Greenspan and the missing 7 trillion dollars*, New York, W.W. Norton & Company, 2006, 81.

³⁷ A. Greenspan, *Een turbulente tijd. Een leven in dienst van de economie*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 2007, 60.

³⁸ B. Woodward, *Maestro. Greenspan's FED and the American Boom*, New York, Simon & Schuster, 2000, 56.

³⁹ A. Rand, *Kapitalisme: het onbegrepen ideaal*, *o.c.*, 400p.

⁴⁰ J. Tuccille, *Alan Shrugged. Alan Greenspan, the World's Most Powerful Banker*, Hoboken, John Willey & Sons, 2002, 84 – 88.

bijnaam, de 'sleeping giant',⁴¹ later meer dan waar maken. Haar oorspronkelijke intellectuele opvolger en minnaar, Nathaniel Branden, viel in ongenade⁴² waardoor na haar dood de objectivistische filosofie verder werd ontwikkeld door Leonard Peikoff⁴³.

Fiscale fraude en haar bestrijding in België, alsnog zonder commentaar

In het kader van onze bijdrage wensen we geenszins een gedetailleerde weergave van het concept fiscale fraude in al haar verschijningsvormen dito criminaliteitscijfers te behandelen noch lang stil te staan bij de fiscale fraudebestrijding en het fiscale straf- en strafprocesrecht. Andere auteurs hebben deze taak op zich genomen. We beperken ons hier slechts tot een aantal basisgegevens die enkel nuttig zijn voor onze eigen latere Randiaanse criminosofische reflecties.

Fiscale fraude in België is naar onze mening een 'open textured'⁴⁴ begrip waaronder heel wat kan worden verstaan. Van belastingontduiking⁴⁵ als het niet aangeven van belastbare inkomsten⁴⁶ tot deze misdrijven die in het fiscaal strafrecht worden weergegeven⁴⁷. Het is vooral een delict tegen de staat⁴⁸ waardoor het net als alle andere criminaliteit(scontrole) dus per definitie een politiek probleem wordt⁴⁹. De strijd tegen de fiscale fraude in België is recentelijk 'verblijd' geweest met twee opmerkelijke politieke initiatieven. Er zijn de actieplannen van Carl Devlies, de Vlaamse christendemocratische, Staatsecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding en de parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek van de grote fiscale fraudedossiers onder het voorzitterschap van de Brusselse liberaal François-Xavier de Donnea.

De Staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding heeft een dubbele opdracht: enerzijds dient hij in te staan voor een betere coördinatie van de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, alsook de afstemming van het gevoerde beleid door de instellingen die hierin betrokken zijn. Anderzijds waakt hij over de eenvormige

⁴¹ H. Achterhuis, o.c., 51.

⁴² J. Burns, o.c., 243.

⁴³ M. Podritske, P. Schwartz, *Objectively Speaking. Ayn Rand Interviewed*, Lanham, Lexington Books, 2009, 258 – 259.

⁴⁴ M. Cools, 'Integriteit in Europees perspectief', in B. Hoogenboom, R. Kamerling, J. Kuijl, M. Pheijffer, C. Schaap, *Aspecten van integriteit*, Den Haag, Koninklijke Vermande, 2001, 61.

⁴⁵ H. Geeroms, *Fiscale Fraude*, Leuven, Davidsfonds, 1986, 17.

⁴⁶ S. Ravysse, *De verbeurdverklaring bij fiscale misdrijven en het witwassen van fiscale vermogensvoordelen*, Leuven, Instituut van Forensische Auditoren vzw, Forensic Studies 2003/1, 35 – 38.

⁴⁷ J. Van Steenwinckel, T. De Wit, 'Fiscaal Strafrecht', in P. Waeterinckx, J. Van Steenwinckel, *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 149.

⁴⁸ G.P. Hoefnagels, *Mensen, fraude en de staat*, Baarn, Ambo, 1987, 30.

⁴⁹ A. Kosto, 'Proloog', in J. Nijboer, e.a., *Criminaliteit als politiek probleem*, Arnhem, Gouda Quint bv, 1993, 17.

toepassing van de fiscale en sociale wetgeving. Hij beschikt daarbij over twee organen. Een College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude. Dit college bestaat uit de directeurs van de sociale, fiscale, politie- en gerechtelijke diensten die betrokken zijn bij de strijd tegen de fiscale en sociale fraude. Het Ministerieel Comité voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude voorgezeten door de eerste minister en de regeringsleden die bevoegd zijn voor financiën, sociale zaken, binnenlandse zaken, justitie, werk, KMO's en zelfstandigen en economie maakt jaarlijks een actieplan op. Het eerste richtte zich op preventie, detectie, controle, vervolging en bestraffing vertrekkende vanuit de gegevensuitwisseling. Het tweede, nog lopende actieplan, heeft naast het federale niveau evenzeer oog voor regionale en internationale aspecten. De uitvoering van deze actieplannen gebeurt door een 'Program Management Office'. Er is tevens voorzien in een driemaandelijks rapportering naar het Ministerieel Comité en het Parlement ⁵⁰.

Op 10 april 2008 ging de parlementaire onderzoekscommissie belast met het onderzoek van de grote fiscale fraudedossiers van start. Ze had een drieledige taak: de grote financiële en fiscale dossiers van de afgelopen 15 jaar onderzoeken, nagaan wat de oorzaken zijn van het systematisch mislukken van die dossiers en remedies aanreiken teneinde het huidige model van de verzorgingsstaat die afhankelijk is van de financiële solidariteit tussen de burgers in stand te houden. Deze parlementaire onderzoekscommissie verwees evenzeer naar de negatieve gevolgen van de fiscale fraude op de concurrentiepositie van de ondernemingen en de koopkracht van de particulieren.

Haar 54 aanbevelingen, de dato 13 mei 2009, ter verbetering van de fiscale fraudebestrijding hebben samengevat betrekking op: de gebrekkige doorstroming van de dossiers tussen de verschillende betrokken instanties, het oplossen van belemmeringen in fiscale en administratieve onderzoeken, de rol van de adviserende tussenpersonen en de eerlijke en billijke taxatie. In concreto pleit men voor diverse maatregelen, bijvoorbeeld: bijkomend personeel, gespecialiseerde onderzoeksrechters, een fiscaal auditoraat, de 'una via-benadering', een Comité F, een herziening van de wet-Franchimont, bijkomende gerechtelijke bevoegdheden voor fiscale speurders, een mini-instructie door een onderzoeksrechter, minder 'fiscale discretie', strafverzwarende omstandigheden voor de bedenkers van fiscale fraudeconstructies, opname van fiscale fraude in het nationaal veiligheidsplan en de minnelijke schikking als eindpunt ⁵¹.

⁵⁰ www.carldevlies.be/nl/fraudebestrijding/bevoegdheden, 29 januari 2010.

⁵¹ Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Integraal verslag met vertaald beknopt verslag van de toespraken*, Kamer-3^e Zitting van de 52^e zittingsperiode, 2008 – 2009, CRIV 52 PLEN 097, 77p.

De zwarte vlag met het gouden US-dollar teken

Het objectivisme van A. Rand heeft het anarcho-kapitalisme of libertarisme duidelijk beïnvloed ⁵² los van enkele kritische opmerkingen dat ze de staat als een ‘moral evil’ niet per definitie afwees ⁵³. Op de zwarte vlag van het anarchisme verwijst het gouden US-dollar teken immers naar de zegeningen van het kapitalisme als economisch productiesysteem. A. Rand zou dit symbool consequent hanteren en het steeds als een ‘broche’ op haar kledij dragen. Het libertarisme is te positioneren bij het neoliberaal economisch denken van Ludwig von Mises, Friedrich von Hayek en Milton Friedman enerzijds en in de politieke en rechtstheorie van Robert Nozick, Murray Rothbard en David Friedman anderzijds. Het prille 19de eeuwse vaderschap echter mag worden toegekend aan de Amerikaanse anarchist Lysander Spooner die dacht en schreef vanuit een moreel ‘anti-étatisme’ ⁵⁴ geïnspireerd door de werken van John Locke, Adam Smith en Jeremy Bentham. Het libertarisme, als ‘the view that each person has the right to live his life in any way he chooses so long as he respects the equal rights of others’ ⁵⁵, combineert het vrije-marktdenken met ethische vrijheid. Elk individu beschikt over drie natuurrechten: leven, vrijheid en eigendom. Deze hebben het statuut van een natuurwet en ze zijn absoluut. Ze kunnen door derden, met inbegrip van welke collectiviteit dan ook, niet geschonden worden ⁵⁶. Meer nog, het zijn per definitie eigendomsrechten ⁵⁷ waarover het individu vrij kan beschikken.

Centraal staat het ‘self ownership’ concept. Het eerdere uitgangspunt dat iedere persoon vrij moet zijn om te doen wat hij wil zonder hierbij de gelijke vrijheid van anderen te beperken, impliceert dat elke vorm van menselijke samenwerking gebaseerd is op vrijwilligheid en niet op dwang en/of geweld. Het is een ‘no tolerance for anyone’s, including government’s, coercive meddling for any purposes whatever’ ⁵⁸. Dit wil zeggen dat de fysische en psychische integriteit door niets of niemand kan worden geschonden en dat elkeen het recht heeft zich tegen deze schendingen te verdedigen en te verzetten. Dit ‘non aggression axiom’ geldt evenzeer voor de bescherming van de private eigendom ⁵⁹. Schendingen van leven, vrijheid en eigendom in de vorm van geweldsinitiëringen door andere individuen en collectiviteiten met inbegrip van de staat

⁵² J. Burns, o.c., 145.

⁵³ R. Childs, ‘Objectivism and the State: An Open Letter to Ayn Rand, in E. Stringham, *Anarchy and the Law. The Political Economy of Choice*, Oakland, The Independent Institute, 2007, 250.

⁵⁴ S. Caré, *La pensée libertarienne. Genèse, fondements et horizons d’une utopia libérale*, Paris, Presses Universitaires de France, 2009, 28 – 31.

⁵⁵ D. Boaz, *Libertarianism. A Primer*, New York, The Free Press, 1997, 2.

⁵⁶ A. Nock, *Our Enemy, the State*, Tampa, Hallberg Publishing Corporation, 1996, 18.

⁵⁷ J. Narveson, *The Libertarian Idea*, Toronto, Broadview Press, 2001, 66.

⁵⁸ T. Machan, ‘The Case for Libertarianism: Sovereign Individuals’, in C. Duncan, T. Machan, *Libertarianism for and against*, Lanham, Rowman & Littlefields Publishers, 2005 38.

⁵⁹ W. Block, ‘Libertarian Perspective on Political Economy’ in Bouillon, H., *Libertarians and Liberalism*, Aldershot, Ashgate, 1996, 16 – 17.

krijgen een criminele inhoud⁶⁰ en noodzaken restitutie⁶¹ voor het slachtoffer. De staat wordt dan een 'Etat-bandit'⁶².

Fiscaliteit en belastingen zijn dus een door de overheid gelegaliseerde vorm van afpersing om inkomsten te verwerven⁶³. M. Rothbard omschrijft dit treffend⁶⁴ als 'the state is the only organization in society that obtains its revenue not by voluntary contribution or payment for services rendered but by coercion'⁶⁵. Een belasting wordt gelijkgesteld aan een 'in natura' onteigening ten gunste van belangengroepen⁶⁶. Vooraleer de overheid publieke middelen kan (her)verdelen moet ze deze immers eerst vergaren. Dit gebeurt doordat de overheid tussen haar en de burgers een fiscale relatie opzet die niet voorafgaandelijk is overeengekomen. Er vindt een confiscatie van andermans private middelen plaats waardoor er in de samenleving twee klassen ontstaan. De klasse van belastingbetalers die meer betaalt dan ze in welke vorm dan ook ontvangt uit de staatskas en de klasse der belastingontvangers die meer ontvangt dan ze betaalt. De kern van de klasse der belastingontvangers zijn de fiscale agenten van de staat zelf en elkeen die diensten aan de staat tegen een vergoeding levert. Het onderscheid tussen de publieke en de private sector wordt bijgevolg bepaald door de fiscale relatie die niet bestaat in private transacties⁶⁷.

Dit brengt ons bij het criminosofisch onnatuurrechtelijk en crimineel karakter van de fiscaliteit in haar algemeenheid. Fiscaliteit als afpersing en/of onteigening is een geweldsinitiëring van de staat tegen het natuurrecht van het individu. Collectiviteiten zoals overheden in het algemeen en welvaartsstaten in het bijzonder⁶⁸ kunnen niet functioneren zonder inkomsten om hun (economische) politiek van middelenallocatie, -verdeling, -ordening en -stabilisering⁶⁹, voor de door hen subjectief geselecteerde belangengroepen, te realiseren. De Belgische overheid haalt deze inkomsten in haar streven naar een 'guaranteed economic security'⁷⁰ met haar geweldsmonopolie uit fiscale, niet-fiscale en kapitaalsontvangsten. De fiscale ontvangsten zoals daar zijn: de personenbelasting, de bevrijdende roerende voorheffing, de vennootschapsbelasting, de

⁶⁰ M. Cools, 'Een libertarische uitleiding voor de publiek-private fraudebestrijding', in VBO, Ernst & Young, Politeia, *Publiek-private fraudebestrijding*, Brussel, Uitgeverij Politeia, 2001, 112.

⁶¹ C. Tame, 'Freedom, Responsibility and Justice: The Criminology of the 'New Right'', in K. Stenson, D., Cowell, *The Politics of Crime Control*, London, Sage Publications, 1991, 132.

⁶² V. Valentin, *Les conceptions Néo-libérales du Droit*, Paris, Economica, 2002, 177.

⁶³ M. Cools, o.c., 109-115.

⁶⁴ G. Campagnolo, *Seuls les extrémistes sont cohérents, Rothbard et l'Ecole austro-américaine dans la querelle de l'herméneutique*, Lyon, ENS Editions, 2006, 56.

⁶⁵ M. Rothbard, *Egalitarianism as a revolt against nature and other essays*, Auburn, The Ludwig von Mises Institute, 2000, 57.

⁶⁶ M. Rothbard, *Wat heeft de overheid met ons geld gedaan ?*, Antwerpen, Murray Rothbard Instituut vzw, 2008, 43.

⁶⁷ F. van Dun, *Het Fundamenteel Rechtsbeginsel. Een essay over de grondslagen van het recht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1983, 546-570.

⁶⁸ R. Huntford, *Le Nouveau Totalitarisme, le 'Paradis Suédois'*, Paris, Fayard, 1975, Paris, 108.

⁶⁹ A. Van Poeck, A. Bruggeman, P. Du Caju, F., Heylen, H. van Dalen, *Economische Politiek. Principes en Ervaringen*, Leuven, Garant, 1999, 19.

⁷⁰ H. Binswanger, *The Ayn Rand Lexicon. Objectivism from A to Z*, New York, Penguin Books, 529.

indirecte belastingen, de invoerrechten, de accijnzen, de btw-ontvangsten en de niet-fiscale registratierechten worden aangevuld met retributies allerhande ⁷¹. Deze aanslagen gebeuren dagelijks bij de ondernemingen, de vennootschappen, de zelfstandige ondernemers (en de daarin tewerkgestelde bedienden en arbeiders) en de beoefenaars van vrije beroepen ⁷².

De klasse van de belastingontvangers - in hoofdzaak bestaande uit politici, ambtenaren, gesubsidieerd tewerkgestelden en ander 'assistanat' of 'providentiature' ⁷³- echter weet in de bestuurlijke logica van de 'public choice' de geïnde belastingen vooral aan te wenden voor het eigen gebruik. Ze zijn immers 'kiezers' met als enige doelstelling hun eigen financieel welbevinden te verhogen ⁷⁴. Dit impliceert dat een overheid niet het algemeen belang nastreeft doch slechts interesse heeft, door middel van democratische verkiezingen die evenzeer een economische ruilgrondslag ⁷⁵ hebben, in het verhogen van het eigen belang of nog 'the bossy political activists, by the bossy government managers for the bully lobbying activists' ⁷⁶. Kortom, de staat zoals Frédéric Bastiat hem treffend en moreel juist definieerde als 'la grande fiction à travers laquelle tout le monde s'efforce de vivre aux dépens de tout le monde' ⁷⁷ kan zelf niet bestaan zonder criminele schendingen van het individueel natuurrecht.

Atlas Shrugged

Eén van de bouwstenen van A. Rands objectivisme laat zich kernachtig uitdrukken als 'ik ben, ik denk, ik wil' ⁷⁸ en vertaalt zich in ideaal ⁷⁹ heroïsche ⁸⁰ romanfiguren zoals de architect Howard Roark in 'The Fountainhead' en de ingenieur J. Galt in 'Atlas Shrugged'. Daar waar H. Roark de verpersoonlijking is van het natuurrecht waar niet

⁷¹ H. Matthijs, F. Naert, J. Vuchelen, *Handboek Openbare Financiën*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 157 – 159.

⁷² M. Cools, 'Nog een rondje ondernemingen pesten of oude en nieuwe vormen en gedachten inzake criminalisering, inspectie en controle', in B. Hoogenboom, G. Bakker, M. Pheijffer, *De suggestie van toezicht en handhaving*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2005, 77.

⁷³ V. Valentin, o.c., 184.

⁷⁴ L. von Mises, *Bureaucracy*, Grove City, Libertarian Press, 1983, 87.

⁷⁵ E. Van Damme, 'James McGill Buchanan, in M. Van De Velde, *Markt-meesters. Portretten van vooraanstaande liberale economen*, Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2004, 223 - 224.

⁷⁶ G. Tullock, A. Seldon, G. Brady, *Government: Whose Obedient Servant? A Primer in Public Choice*, London, The Institute of Economic Affairs, 2000, xii - 17.

⁷⁷ J. Garelo, *Frédéric Bastiat: Ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas – Choix de Sophismes et de Pamphlets économiques*, Paris, Romillat, 2001, 19.

⁷⁸ A. Rand, *Anthem*, o.c., 86.

⁷⁹ A. Rand, *The Romantic Manifesto. A Philosophy of Literature*, New York, Signet, s.d., 162, A. Rand, *Three Plays, Night of January 16th, Ideal, Think Twice*, New York, Signet, 2005, 7.

⁸⁰ A. Gotthelf, o.c., 96.

aan kan worden getwijfeld of niets aan kan worden veranderd ⁸¹, neemt J. Galt de rol op zich van een staker dito vernietiger. 'Atlas Shrugged' is één van de meest volumineuze romans, bestaande uit ongeveer 700.000 woorden, die ooit werd geschreven en zou tot stand komen onder de werktitel 'The Strike'. Het boek liet 13 jaar op zich wachten ⁸².

Het verhaal speelt zich af in een niet nader te bepalen tijd in de Verenigde Staten van Amerika dat omgeven is door collectivistische 'volksstaten' ⁸³ die door haar in het algemeen belang moeten worden geholpen. Deze hulp kan worden gerealiseerd door de invoering van 'Richtlijn 10-289'. Elke industrieel en bankier moet zijn 'eigendom vrijwillig afstaan aan de natie'. De ontvangende overheid wordt nu aangestuurd door het 'Bureau voor Economic Planning and National Resources', het 'Bureau of Global Relief' en het 'State Science Institute' binnen het juridisch kader van de 'Fair Share Law' of de 'Wet op de Evenredige verdeling van Kansen'. In ruil voor de afgestane eigendom verkrijgt men een 'gift- of afpersingscertificaat' dat de 'voodoostempel' van het 'algemeen welzijn', als 'gebruikelijke parasitaire slagzin', draagt.

Daar het algemeen welzijn tot norm werd uitgeroepen ging J. Galt als eerste in staking en weigerde hij zich nog langer te laten 'plunderen', te 'vernietigen' of tot 'slavernij' te brengen. Door zijn staking zou hij de 'motor van de wereld stilzetten' en de wereld laten zien 'wie afhankelijk is van wie'. Hij was de 'Prometheus die van gedachten veranderde'. Nadat hij eeuwenlang door gieren was verscheurd als dank voor het naar de mensen brengen van het vuur der goden, verbrak hij zijn ketenen en trok hij zijn vuur terug, tot aan de dag waarop de mensen hun gieren zouden 'terugtrekken'.

J. Galt werd een gids die samen met een beperkt aantal topindustriëlen en -bankiers, net als een filosofieprofessor en een rechter weigerden nog langer te arbeiden en als 'Atlanten' de wereld te dragen. Ze hielden op anderen te voorzien in werk, loon, goederen, diensten, kennis en recht. Ze verdwenen op een mysterieuze wijze van de wereld, alsof ze 'in rook waren opgegaan' en stichtten hun eigen rationeel kapitalistisch paradijs waar de vrijheid, het leven en het eigendomsrecht ten koste van alles werd verdedigd. In dit 'Atlantis', de 'stad die in de oceaan zonk, de verloren stad waar alleen de geesten van helden kunnen binnengaan' woonde men onder het 'Leitmotiv': 'ik zweer bij mijn leven en mijn liefde ervoor dat ik nooit zal leven ter wille van iemands anders noch iemand anders zal vragen te leven ter wille van het mijne'. Dit Atlantis of 'Galt's Geul' in de 'Rocky Mountains' te Colorado werd aan het zicht van de eveneens tot volksstaat verwordende Verenigde Staten van Amerika onttrokken.

⁸¹ A. Rand, De eeuwige bron, o.c., 6.

⁸² M. Podritske, P. Schwartz, o.c., 223 – 231.

⁸³ In deze (te) korte samenvatting worden de door A. Rand letterlijk gebruikte woorden tussen aanhalingstekens geplaatst.

Ondertussen deden steeds meer nieuwe normen en waarden hun intrede in de volkstaat Amerika. Zakendoen werd voortaan beschouwd als een 'beschamende cultus' en iedereen zou nu 'werken in functie van zijn kundigheid en worden betaald al naar gelang zijn behoefte'. De behoefte en het bewijs 'misères' te hebben werd beschouwd als de 'enige aanspraak op eigendom'. De behoefte noch de misère moesten worden bewezen daar de 'vraag naar waarheid in sociale kwesties niet ter sprake kon komen'. In de zieltogende en verdwijnende ondernemingen, infrastructuren, steden en markten werd de leiding en het management overgenomen door de 'directeuren van eenmaking en uitdeling'.

De overheid in de Amerikaanse volkstaat beperkte zich steeds meer tot het beheersen van de plundering door gebruik te maken van haar 'wetten, politie, gevangenschappen en wetenschap'. De politiek was niets meer dan een 'enkel woord op papier, een richtlijn die het leven veranderde van iedere persoon in elke hoek, spleet en penthouse van het land met de 'beroving' als ultiem doel. De leidinggevende politici, ambtenaren en wetenschappers wisten dat ze 'afpersers' waren en dat het tijdelijk 'vruchten' afwierp. Daar de ineenstorting van het systeem echter naderde en een algemene wereldcrisis zich aankondigde, werd J. Galt als gevolg van een radio-uitzending, waarin hij het collectivistisch falen hekeld, opgespoord en gearresteerd. Hij diende, in ruil voor zijn vrijheid, samen met de politieke en wetenschappelijke machthebbers de economie en de motor van de wereld terug op te starten. J. Galt weigerde daar de 'inkomstenbelastingen niet werden afgeschaft net zomin als alle overheidsambtenaren zouden worden ontslagen'. Ook na foltering met elektrische stroomstoten bleef hij de baan van nieuwe 'economische dictator' weigeren. J. Galt werd finaal bevrijd door een aantal jeugdvrienden uit Atlantis en zou samen met hen pas terugkeren naar de wereld als ook de ineenstorting van New York City een feit werd. 'De weg is vrij, we gaan terug naar de wereld'.

Daar waar H. Achterhuis 'Atlas Shrugged' meende te kunnen lezen als een kapitalistische of neoliberale utopie⁸⁴ zijn we zelf de mening toegedaan dat dit werk eerder aansluit bij die andere werken zoals daar zijn 'Brave New World' van Aldous Huxley⁸⁵, 'Op de Marmerklippen' van Ernst Jünger⁸⁶ en '1984' van George Orwell⁸⁷. Deze literaire parels beschrijven collectivistische systemen als dystopieën waarin het individu ondergeschikt is aan de belangen van de geselecteerde en elitaire belangencollectiviteit.

⁸⁴ H. Achterhuis, o.c., 37.

⁸⁵ A. Huxley, *Brave New World*, Naarden, Element Uitgevers, 1999, 223p.

⁸⁶ E. Jünger, *Op de Marmerklippen*, Soesterberg, Uitgeverij Aspekt, 1999, 125p.

⁸⁷ G. Orwell, *1984*, Amsterdam, Uitgeverij De Arbeiderspers, 1983, 261p.

‘Quo vadis’ ? Wel, U luistert naar John Galt, een verstandig man

Het hoeft geen betoog te stellen dat de natiestaat België nog niet het minste spoor van enige libertarische spontane ordening kent. Het zou tevens onnodig zijn, aan te geven dat we vanuit ons persoonlijk mens- en maatschappijbeeld niet de minste intellectuele ‘stimulus’ ondervinden of hebben ondervonden om in deze bijdrage de Belgische ‘tollenaars’⁸⁸, in al hun graden en hoedanigheden, en de adepten van het onbestaande mythische algemeen bruikbare kennis aan te reiken, laat staan ze ermee te verrijken. We laten dit graag, met respect voor het vrij onderzoek als enig mogelijk wetenschappelijk uitgangspunt, over aan anderen. We hebben immers geen persoonlijke intellectuele nood aan een etatistische en collectivistische ‘Weltanschauung’. Vrij naar F. von Hayek, hebben we er niet voor gekozen lid te worden van de klasse van de ‘secondhand dealers in ideas’⁸⁹, noch voor deze van de ‘passive man’⁹⁰ die volgens A. Rand slechts het ‘death principle’ van ‘dependence of man upon men’ kent⁹¹. Het voordeel van elk filosofisch en bijgevolg criminologisch discours is haar individualistisch speculatief karakter dat buiten elke vorm van Popperiaanse falsificatie kan en moet staan.

Het objectivisme had en heeft immers niet de wetenschappelijke pretenties van bijvoorbeeld het Marxisme⁹² met inbegrip van haar criminologische reflecties⁹³. Het objectivistisch filosofisch denkapparaat past in de anarchistische verhalende wetenschapsvisie van Paul Feyerabend’s ‘collage’⁹⁴ en zijn methodologisch ‘anything goes’⁹⁵ als een noodzakelijke intellectuele regelvertreding om vooruitgang te boeken⁹⁶. Ons criminologisch besluit zal trachten aan te tonen, met J. Galts discours in het achterhoofd, dat fiscale fraude een goede deugd is en dat fiscaliteit en fiscale fraudebestrijding een emanatie zijn van het kwade. Batman en de Joker dienen zich eerder, vrij naar Friedrich Nietzsche, ‘beyond good and evil’⁹⁷ te plaatsen en kunnen hun rollen maar best omkeren opdat ze niet in de kerntaak van de overheid - roof of belasting versus bescherming⁹⁸ - zouden omkomen.

⁸⁸ M. Cools, , ‘Nog een rondje ondernemingen pesten of oude en nieuwe vormen en gedachten inzake criminalisering, inspectie en controle’, o.c., 77.

⁸⁹ I. Kotterman- van de Vosse, *De visie van Hayek. Een pleidooi voor persoonlijke vrijheid*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1994, 91.

⁹⁰ A. Rand, *Philosophy – who needs it ?*, New York, Penguin Group, 1984, 38.

⁹¹ J. Burns, o.c., 106.

⁹² A. Rand, *Return of the Primitive. The Anti-Industrial Revolution*, Harmondsworth, Meridian, 1999, 167.

⁹³ M. Cowling, *Marxism and Criminological Theory. A Critique and a Toolkit*, New York, Palgrave Macmillan, 2008, 122; J. Lea, ‘Karl Marx (1818-83) and Frederick Engels (1820-95)’, in K. Hayward, S. Maruna, J., Mooney, *Fifty Key Thinkers in Criminology*, London, Routledge, 2010, 18 - 24.

⁹⁴ P. Feyerabend, *Tijdverspilling. De autobiografie van Paul Feyerabend*, Rotterdam, Lemniscaat, 2007, 173.

⁹⁵ M. Doorman, *Denkers in de grond. Een homerun langs 40 graven*, Amsterdam, Uitgeverij Bert Bakker, 2010, 167.

⁹⁶ P. Feyerabend, *In strijd met de methode. Aanzet tot een anarchistische kennistheorie*, Amsterdam, Boom Meppel, 1977, 314.

⁹⁷ R. Lippens, *A very short, fairly interesting and reasonably cheap book about studying criminology*, Los Angeles, Sage, 2009, 23; H. Binswanger, o.c., 336.

⁹⁸ F. Grapperhaus, *Bescherming, beroving, belasting*, Deventer, Kluwer, 2002, 31.

In België is er nog geen Galt's Geul als een nieuw Atlantis aanwezig. De wereld buiten Atlantis echter toont voldoende gelijkenissen. België houdt nog steeds vast aan haar 'progressieve utopische verzorgingstaat'⁹⁹ en het 'Fourier-complex' waar individuele vrijheid en verantwoordelijkheid¹⁰⁰ ondergeschikt worden aan de haat tegenover 'somebody for his more favorable circumstances, that one is prepared to bear heavy losses if only the hated one might also come to harm'¹⁰¹. Het Belgisch belastingsstelsel en het fiscaal recht, dit laatste is net als het strafrecht een 'contradictio in terminis', schrijft zich moeiteloos in de gangbare visies over belastingen in. Los van de schijnbaar bestaande grondregels zoals daar zijn: het legaliteits-, het annualiteits-, het gelijkheids-, het territorialiteits-, het realiteitsbeginsel, de non-retroactiviteit en de 'non bis in idem-regel'¹⁰² stelt het fiscaal recht zich geen enkele ethische vraag. Dit is op zich niet zo verwonderlijk daar elke min of meer ethische discussie er immers toe zou leiden dat bijvoorbeeld de gangbare en historisch tot stand gekomen¹⁰³ progressieve inkomstenbelasting vanuit een gelijkheidsbeginsel niet houdbaar is en het mythisch karakter ervan zou worden ontbloot. De progressieve inkomstenbelasting is slechts een door de staat misbruikt instrument om de kwalen uit de wereld te helpen en het gedrag van de burgers naar zijn hand te zetten¹⁰⁴. Het heffen en innen van belastingen krijgt dus het moreel predicaat van de Randiaanse 'dubbelparasiet'¹⁰⁵ of het 'leven op het zeer van de armen en het bloed van de rijken'.

Door het Belgische progressieve belastingssysteem kennen we bijvoorbeeld in 2008 een overheidsbeslag van 139,2 miljard euro op een bruto binnenlands product van 316 miljard euro met bovendien een wanverhouding tussen de kwaliteit van de geleverde diensten, veroorzaakt door de 'malgoverno' van onze inefficiënte overheid, en de prijs die de belastingbetaler er moet voor betalen. Bovendien werkt bijna één derde van de Belgische bevolking rechtstreeks voor de overheid¹⁰⁶ of in deze of gene vorm van gesubsidieerde werkgelegenheid. Deze vaststelling brengt ons bij de koplopers in de Europese Unie en zelfs als de 'numero uno' indien het gaat over de verhouding tussen de overheidstewerkstelling en het aantal inwoners¹⁰⁷. De Belgische welvaartsstaat heeft deze fiscaliteit en haar fiscale fraudebestrijding, men hoopt op 10 miljard euro

⁹⁹ H. Crombag, F. van Dun, *De Utopische Verleiding*, Amsterdam, Uitgeverij Contact, 1997, 254.

¹⁰⁰ F. Hayek, *The Constitution of Liberty*, London, Routledge, 2006, 63.

¹⁰¹ L. von Mises, *Liberalism. The Classical Tradition*, Indianapolis, Liberty Fund Inc., 2005, xxviii.

¹⁰² S. Van Crombrugge, *De grondregels van het Belgisch fiscaal recht*, Kalmthout, Biblo, 2005, 67p.

¹⁰³ F. Grapperhaus, *Tax Tales from the Second Millenium*, Dordrecht, De Longte, 1998, 63 – 66.

¹⁰⁴ W. Niemegeers, E. Pompen, *Vlaktaks. Rechtvaardig en doeltreffend, een nieuw fiscaal stelsel voor Vlaanderen ?*, Roeselare, Roularta Books, 2008, 40.

¹⁰⁵ Zie noot 83.

¹⁰⁶ R. Aernoudt, A., Destexhe, *Hoe de overheid Uw geld verkwist*, Roeselare, Roularta Books, 2008, 11 – 21.

¹⁰⁷ P. Bisciari, B. Eugène, L. Van Meensel, 'De werkgelegenheid bij de overheid in België', *Economisch Tijdschrift*, Brussel, NBB, juni 2009, 57.

extra inkomsten ¹⁰⁸, broodnodig om haar doelstellingen te realiseren. Hiermee geeft België aan dat ze geen neutrale visie op haar welvaartsstaat heeft. De noodzaak aan 'interference in more or less onerous ways with the business of (private) life with police checks, administrative controls and a vast arsenal of regulatory, penal and/or fiscal regimes' om steeds maar nieuwe 'social dilemmas' voor te stellen en het individu als niet zelfredzaam te beschouwen, brengt de Belgische staat tot wat hij werkelijk is. Het is een staat met 'force supplied by people and used by people against people in order to get what they want at the expense of the less powerful' ¹⁰⁹. Het lijkt ons onnodig te stellen dat deze 'less powerful' uiteraard de belastingbetalers zijn die als 'Aristotelesiaanse' kunstenaars de economie vormgeven door hun ethische 'verstandigheid', 'voortreffelijkheid', 'vrijheid' en 'rechtvaardigheid' ¹¹⁰. Zo betaalt deze groep in vergelijking met de andere lidstaten van de Europese Unie jaarlijks 30 miljard euro te veel aan belastingen ¹¹¹. Ook inzake economische vrijheid scoort België eerder zwak. In 2010 staat België slechts op de 30ste plaats in het wereldklassement ¹¹².

De klasse van de Belgische belastingbetalers is alsnog niet 'in staking gegaan' ¹¹³ tegen haar 'zelfvernietiging' en probeert zich zelf 'noch door berovingen of aalmoezen' in stand te houden. Nochtans laten ze zich al wel de door de Belgische overheid met 'geweld' beroven van de door hen geproduceerde welvaart en stappen ze mee in de belastingslogica van het algemeen belang. Ze 'produceren de rijkdom van de wereld maar laten hun vijanden er de morele code van schrijven'. Het algemeen belang verleent 'welzijn aan diegenen die geen verdienste hebben' en 'diensten aan diegenen die niet betalen'. De belastingbetalers laten met andere woorden toe dat de overheid met inbegrip van haar welvaartsstaat in werkelijk 'geleende' tijd blijft verder functioneren.

De gepleegde fiscale fraude kan dan ook worden aanzien als een gerechtvaardigde reactie en represaille op de door de staat geïnitieerde geweldspleging ¹¹⁴. De reactie op dit overheidskwade heeft zelf, vanuit een criminologisch oogpunt bekeken, 'geen morele kwaadheid' in zich. Geweld is moreel immers gerechtvaardigd als reactie op eerder begonnen geweld en verkrijgt daardoor het statuut van de deugd van de gewettigde zelfverdediging ¹¹⁵. In België zou het teveel aan betaalde belastingen in hoofd van de belastingbetaler dan ook moreel en natuurrechtelijk een fiscale fraude van 'minimum

¹⁰⁸ Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, o.c., 3.

¹⁰⁹ F. van Dun, 'Philosophical Statism and the Illusion of Citizenship: Reflections on the Neutral State', in B. Bouckaert, A. Godart-van der Kroon, *Hayek Revisited*, Cheltenham, Edward Elgar, 2000, 89 – 103.

¹¹⁰ W. Klever, *Archeologie van de economie. De economische theorie in de Griekse oudheid*, Nijmegen, Uitgeverij Markant, 1986, 76 – 89.

¹¹¹ R. Aernoudt, A. Destexhe, o.c., 11.

¹¹² T. Miller, K., Holmes, *Highlights of the 2010 Index of Economic Freedom. The Link Between Economic Opportunity and Prosperity*, Washington D.C., The Heritage Foundation, 2010, 12p.

¹¹³ Zie noot 83.

¹¹⁴ H. Binswanger, o.c., 442.

¹¹⁵ M. Cools, 'Fiscale fraude, gewettigde zelfverdediging tegen gelegaliseerde afpersing', in G. Bakker, *Facetten van fraude & fraudebestrijding*, Den Haag, Koninklijke Vermande, 2003, 61.

minimorum' 30 miljard euro moeten toelaten. Ook de plannen van de Belgische staat om een extra van 10 miljard euro te realiseren als een gevolg van haar strijd tegen de fiscale fraude kan bij het natuurrechtelijk slachtofferrecht worden toegevoegd.

Het in België opgerichte College en Ministerieel Comité voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude net als het 'Program Management Office' hanteren het dollarteken, of beter het euroteken, als het 'typische onfeilbare brandmerk van het kwaad' ¹¹⁶ dat mag worden bestreden binnen het 'veilig kader van de wet die werd aangenomen om weerloze mensen te beroven' en kennen hierdoor evenzeer een Randiaanse inhoud . De 54 aanbevelingen ter verbetering van de fiscale fraudebestrijding, als 'niet-objectieve wetgeving', kennen geen onderliggend moreel principe daar ze voorbij gaan aan het gegeven dat een 'eerlijk mens niet meer kan verteren dan hij heeft geproduceerd' en toelaten dat hoe 'harder men werkt, hoe meer men de eigen strop om de nek aanhaalt'. Ze functioneren binnen de Randiaanse 'Richtlijn 10-289' en delen kwistig 'gift- of afpersingscertificaten' uit.

Fiscale fraude(bestrijding) in België: een andere wetenschapsagenda

Bij wijze van besluit zullen we binnen de Randiaanse crimosofie en de zich aankondigende Belgische fiscale dystopie - al dan niet gevolgd door een financieel-economisch klimaat gekenmerkt door bijvoorbeeld: kapitaalsvlucht, desinvesteringen en delocalisaties - een mogelijks nieuwe multidisciplinaire wetenschapsagenda voor de criminologische interesse in fiscale fraude(bestrijding) aangeven. De criminologie die al zeer lang de status van een 'signaalwetenschap' ¹¹⁷ heeft en als een 'rendez-vous' subject rond criminaliteit functioneert ¹¹⁸, kan de fiscale fraude(bestrijding) perfect tot één van haar studieobjecten benoemen, doch ze zou evenzeer oog moeten hebben om niet verder bij te dragen aan de criminalisering van de Belgische fiscale fraudeur. Deze criminalisering is immers identiek aan 'het slachtoffer van een roofoverval beschuldigen van het corrumpen van de integriteit van de misdadiger'.

Dit brengt ons bij het nog niet, of eerder marginaal, in België aanwezig zijnde criminologisch wetenschappelijk onderzoek naar de mogelijke relatie tussen het fiscaal overheidsbeslag dito (para)fiscale druk enerzijds en fiscale fraude(bestrijding) anderzijds. Deze relatie zou op de wetenschapsagenda kunnen worden geplaatst met

¹¹⁶ Zie noot 83.

¹¹⁷ G.P. Hoefnagels, *Witte boordencriminaliteit. Opstellen over misdaad en macht*, Assen, Van Gorcum, 1981, 44.

¹¹⁸ M. Cools, 'De privatisering van de politiefunctie: complement of bedreiging?', in T. Balthazar, J. Christiaens, M. Cools, T. Decorte, B. De Ruyver, P. Hebberecht, P. Ponsaers, S. Snacken, P. Traest, T. Vander Beken, G., Vermeulen, *Het strafrechtssysteem in de Laatmoderniteit*, Mechelen, Wolters Kluwer België, , 2004, 84.

inbegrip van de invloed van de sociale, de bijstands- en de gezondheidsfraude ter zake als een mogelijke 'morele' ¹¹⁹ rechtvaardigingsgrond voor fiscale fraude. Een multidisciplinaire ethiologische criminologie is hier zeer zeker op haar plaats. Tevens zou dit wetenschappelijk onderzoek ook rekening kunnen houden met de wezenlijke aard van ons belastingsstelsel en de eventuele alternatieven, zoals daar zijn de zogenaamde 'head tax', waar iedereen hetzelfde belastingsbedrag laat ontnemen of de 'flat tax' ¹²⁰ waar elkeen een gelijkaardig percentage op zijn belastbaar inkomen laat confisqueren, opnemen in dit onderzoek. Het zou de Staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding sieren hier aandacht aan te besteden in de momenteel ontbrekende wetenschappelijke onderbouw van zijn actieplannen. Dat hij als een Batman objectief oog mag hebben voor de rol van de Joker opdat hij moreel boven de 'taxman' van 'The Beatles' zou staan. Immers 'should five percent appear too small, be thankful I don't take it all, cause I' am the taxman'.

Mocht de Belgische criminologie echter ook Stoïcijns blind en doof blijven voor de sociale, financiële en economische realiteit van de fiscaliteit en de fiscale fraude(bestrijding) dan rest ons enkel nog de gevolgen van de 'Laffer-curve' te ondergaan en ons land te laten opnemen in de groep van de zogenaamde 'PIIGS'-landen. Samen met Portugal, Ierland, Italië, Griekenland en Spanje kunnen we ons dan koesteren in de wetenschap van een steeds toenemende en welvaartsvernietigende overheidsschuld en begrotingstekort. Hoge belastingen horen er evenzeer bij ¹²¹. De door Arthur Laffer aangetoonde relatie tussen een stijgende belastingsvoet voor de belastingbetaler en een dalende belastingsinkomst voor de belastingontvanger ¹²² zal ons dan in een 3de eeuwse dystopie van het Romeinse rijk doen belanden ¹²³. De barbaren van destijds kunnen dan misschien stakende belastingbetalende burgers zijn die alsnog een Randiaans alternatief voor de Belgische staat kunnen bedenken ter financiering van haar behoeftig algemeen welzijn. In haar 'The Virtue of Selfishness' verwijst ze immers naar een vrijwillige betaling door de burgers voor overheidstaken als 'voluntary government financing' ¹²⁴. De overheid kan bovendien zelfs een 'government lottery' organiseren om zich in middelen te voorzien ¹²⁵. Het is nu verder aan de al dan niet criminosophisch geïnspireerde wetenschapper om in deze toekomstige en geprivatiseerde utopische 'minarchie', met haar geïnstitutionaliseerd

¹¹⁹ R. Mayhew, *Ayn Rand Answers: The Best of Her Q&A*, New York, New American Library, 2005, 7.

¹²⁰ J. Minarik, 'Taxation', in D. Henderson, *The Concise Encyclopedia of Economics*, Indianapolis, Liberty Fund, 2007, 489.

¹²¹ D.J. Eppink, *De Toren van Babel Staat in Brussel. Pleidooi voor een Verenigd Europa van Staten*, Tielt, Lannoo, 2010, 58.

¹²² J. Lambrecht, *Economie zonder voetnoten*, Tielt, Uitgeverij Lannoo, 2002, 139 – 141; P. Samuelson, W. Nordhaus, *Economics*, Boston, McGraw-Hill, 2001, 724.

¹²³ F. Meijer, *Lessen in beschaving. Athene, Rome en Washington*, Amsterdam, Athenaeum – Polak & Van Gennep, 2008, 41 – 43.

¹²⁴ A. Rand, *The Virtue of Selfishness*, New York, Signet, 1964, 116.

¹²⁵ J. Burns, o.c., 212.

kansspelmechanisme, criminologisch relevante onderzoeksvragen op te werpen en de vraag te beantwoorden waarheen zijn tocht mag leiden. Ook de criminoloog als een 'nieuwe intellectueel' en 'purveyor of knowledge' kan immers niet functioneren zonder de 'businessman' als 'producer of wealth'¹²⁶.

Bibliografie

- Achterhuis, H., *De utopie van de vrije markt*, Rotterdam, Lemniscaat, 2010, 319p.
- Aernoudt, R., Destexhe, A., *Hoe de overheid Uw geld verkwist*, Roeselare, Roularta Books, 2008, 222p.
- Belgische Kamer van Volsvertegenwoordigers, *Integraal verslag met vertaald beknopt verslag van de toespraken*, Kamer-3e Zitting van de 52e zittingsperiode, 2008 – 2009, CRIV 52 PLEN 097, 77p.
- Benton, M., *The Illustrated History Crime Comics*, Dallas, Taylor Publishing Company, 1993, 166p.
- Binswanger, H., *The Ayn Rand Lexicon. Objectivism from A to Z*, New York, Penguin Books, 535p.
- Bisciari, P., Eugène, B., Van Meensel, L., 'De werkgelegenheid bij de overheid in België', *Economisch Tijdschrift*, Brussel, NBB, juni 2009, 53 - 68.
- Block, W., 'Libertarian Perspective on Political Economy' in Bouillon, H., *Libertarians and Liberalism*, Aldershot, Ashgate, 1996, 16 – 47.
- Boaz, D., *Libertarianism. A Primer*, New York, The Free Press, 1997, 314p.
- Britting, J., *Ayn Rand*, New York, Overlook Duckworth, 2004, 135p.
- Burns, J., *Goddess of the Market. Ayn Rand and the American Right*, Oxford, Oxford University Press, 2009, 369p.
- Campagnolo, G., *Seuls les extrémistes sont cohérents, Rothbard et l'Ecole austro-américaine dans la querelle de l'herméneutique*, Lyon, ENS Editions, 2006, 171p.
- Caré, S., *La pensée libertarienne. Genèse, fondements et horizons d'une utopie libérale*, Paris, Presses Universitaires de France, 2009, 359p.
- Childs, R., 'Objectivism and the State: An Open Letter to Ayn Rand, in E. Stringham, *Anarchy and the Law. The Political Economy of Choice*, Oakland, The Independent Institute, 2007, 250 - 258.
- Cools, M., 'Nog een rondje ondernemingen pesten of oude en nieuwe vormen en gedachten inzake criminalisering, inspectie en controle', in Hoogenboom, B., Bakker, G., Pheijffer, M., *De suggestie van toezicht en handhaving*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2005, 67 – 86.
- Cools, M., 'De privatisering van de politiefunctie: complement of bedreiging?', in Balthazar, T., Christiaens, J., Cools, M., Decorte, T., De Ruyver, B., Hebberecht, P., Ponsaers, P., Snacken, S., Traest, P., Vander Beken, T., Vermeulen, G., *Het strafrechtssysteem in de Laatmoderniteit*, Mechelen, Wolters Kluwer België, , 2004, 71 - 100.

¹²⁶ A. Rand, *For the New Intellectual*, New York, Signet, 1961, 25.

- Cools, M., 'Fiscale fraude, gewettigde zelfverdediging tegen gelegaliseerde afpersing', in Bakker, G., *Facetten van fraude & fraudebestrijding*, Den Haag, Koninklijke Vermande, 2003, 49 - 61.
- Cools, M., 'Een libertarische uitleiding voor de publiek-private fraudebestrijding', in VBO, Ernst & Young, Politeia, *Publiek-private fraudebestrijding*, Brussel, Uitgeverij Politeia, 2001, 109 - 115.
- Cools, M., 'Integriteit in Europees perspectief', in Hoogenboom, B., Kamerling, R., Kuijl, J., Pheijffer, M., Schaap, C., *Aspecten van integriteit*, Den Haag, Koninklijke Vermande, 2001, 61 – 74.
- Cowling, M., *Marxism and Criminological Theory. A Critique and a Toolkit*, New York, Palgrave Macmillan, 2008, 292p.
- Crombag, H., van Dun, F., *De Utopische Verleiding*, Amsterdam, Uitgeverij Contact, 1997, 278p.
- Dessaur, C., 'Terug naar de moedervakken', in G. Bruinsma, W. Huisman, R. van Swaaningen, *Basisteksten in de criminologie III. Historische en klassieke teksten*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2005, 324 – 328.
- Dessaur, C., *De achtste scheppingsdag*, Arnhem, Gouda Quint bv, 1988, 33p.
- Dessaur, C., – Burnier, A., *De rondgang der gevangenen. Een essay over goed en kwaad, in de vorm van zeven brieven aan de platoclub*, Amsterdam, 1987, Querido, 188p.
- Dessaur, C., *De droom der rede. Het mensbeeld in de sociale wetenschappen. Een poging tot criminosophie*, 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1982, 286p.
- Doorman, M., *Denkers in de grond. Een homerun langs 40 graven*, Amsterdam, Uitgeverij Bert Bakker, 2010, 177p.
- Eppink, D.J., *De Toren van Babel Staat in Brussel. Pleidooi voor een Verenigd Europa van Staten*, Tielt, Lannoo, 2010, 176p.
- Feyerabend, P., *Tijdverspilling. De autobiografie van Paul Feyerabend*, Rotterdam, Lemniscaat, 2007, 239p.
- Feyerabend, P., *In strijd met de methode. Aanzet tot een anarchistische kennistheorie*, Amsterdam, Boom Meppel, 1977, 375p.
- Garello, J., *Frédéric Bastiat: Ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas – Choix de Sophismes et de Pamphlets économiques*, Paris, Romillat, 2001, 268p.
- Geeroms, H., *Fiscale Fraude*, Leuven, Davidsfonds, 1986, 120p.
- Gotthelf, A., *On Ayn Rand*, Belmont, Wadsworth, 2000, 100p.
- Grapperhaus, F., *Bescherming, beroving, belasting*, Deventer, Kluwer, 2002, 96p.
- Grapperhaus, F., *Tax Tales from the Second Millenium*, Dordrecht, De Longte, 1998, 174p.
- Greenspan, A., *Een turbulente tijd. Een leven in dienst van de economie*, Amsterdam, Uitgeverij Balans, 2007, 608p.
- Hartcher, P., *Bubble Man. Alan Greenspan and the missing 7 trillion dollars*, New York, W.W. Norton & Company, 2006, 231p.

- Hayek, F., *The Constitution of Liberty*, London, Routledge, 2006, 498p.
- Hermans, W.F., *Onder Professoren*, Amsterdam, De Bezige Bij, 1996, 425p.
- Hoefnagels, G.P., *Mensen, fraude en de staat*, Baarn, Ambo, 1987, 107p.
- Hoefnagels, G.P., *Witte boordencriminaliteit. Opstellen over misdaad en macht*, Assen, Van Gorcum, 1981, 2002.
- Hoogenboom, B., 'De dramaturgie van corporate governance', in Hoogenboom, B., Pheijffer, M., *Financiële decadentie, toezicht en compliance*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2009, 21 - 34.
- Huntford, R., *Le Nouveau Totalitarisme, le 'Paradis Suédois'*, Paris, Fayard, 1975, 251p.
- Huxley, A., *Brave New World*, Naarden, Element Uitgevers, 1999, 223p.
- Jones, D., *The Politics of Money. The Fed Under Alan Greenspan*, New York, Simon & Schuster, 1991, 273p.
- Jünger, E., *Op de Marmerklippen*, Soesterberg, Uitgeverij Aspekt, 1999, 125p.
- Kleiver, W., *Archeologie van de economie. De economische theorie in de Griekse oudheid*, Nijmegen, Uitgeverij Markant, 1986, 157p.
- Kosto, A., 'Proloog', in J. Nijboer, e.a., *Criminaliteit als politiek probleem*, Arnhem, Gouda Quint bv, 1993, 17 - 25.
- Kotterman- van de Vosse, I., *De visie van Hayek. Een pleidooi voor persoonlijke vrijheid*, Zwolle, Tjeenk Willink, 1994, 431p.
- Lambrecht, J., *Economie zonder voetnoten*, Tiel, Uitgeverij Lannoo, 2002, 224p.
- Lea, J., 'Karl Marx (1818-83) and Frederick Engels (1820-95)', in K. Hayward, S. Maruna, J. Mooney, *Fifty Key Thinkers in Criminology*, London, Routledge, 2010, 18 – 24.
- Lester, J., *Escape from Leviathan. Liberty, welfare and anarchy reconciled*, Basingstoke, Macmillan Press, 2000, 246p.
- Lippens, R., *A very short, fairly interesting and reasonably cheap book about studying criminology*, Los Angeles, Sage, 2009, 136p.
- Machan, T., 'The Case for Libertarianism: Sovereign Individuals', in Duncan, C., Machan, T., *Libertarianism for and against*, Lanham, Rowman & Littlefields Publishers, 2005 3 - 44.
- Mayhew, R., *Ayn Rand Answers: The Best of Her Q&A*, New York, New American Library, 2005, 241p.
- Marchal, A., Pacolet, J., 'Strijd tegen sociale en fiscale fraude', *Over-Werk Tijdschrift van het Steunpunt WAV*, 4/2003, 62 – 64.
- Matthijs, H., Naert, F., Vuchelen, J., *Handboek Openbare Financiën*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 543p.
- Meijer, F., *Lessen in beschaving. Athene, Rome en Washington*, Amsterdam, Athenaeum – Polak & Van Genneep, 2008, 69p.
- Miller, T., Holmes, K., *Highlights of the 2010 Index of Economic Freedom. The Link Between Economic Opportunity and Prosperity*, Washington D.C., The Heritage Foundation, 2010, 12p.

- Minarik, J., 'Taxation', in D. Henderson, *The Concise Encyclopedia of Economics*, Indianapolis, Liberty Fund, 2007, 637p.
- Mises, L., Rothbard, M., 'Mises and Rothbard Letters to Ayn Rand', *Journal of Libertarian Studies*, Volume 21, No. 4 (Winter 2007), 11 - 16.
- Narveson, *The Libertarian Idea*, Toronto, Broadview Press, 2001, 367p.
- Niemegeers, W.; Pompen, E., *Vlaktaks. Rechtvaardig en doeltreffend, een nieuw fiscaal stelsel voor Vlaanderen ?*, Roeselare, Roularta Books, 2008, 191p.
- Nock, A., *Our Enemy, the State*, Tampa, Hallberg Publishing Corporation, 1996, 166p.
- Orwell, G., *1984*, Amsterdam, Uitgeverij De Arbeiderspers, 1983, 261p.
- Pheijffer, M., 'Nogmaals de foute belastingadviseur', in Pheijffer, M., Hoogenboom, B., *Accountancy en andere zaken onder de loep*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2009, 265p.
- Podriska, M., Schwartz, P., *Objectively Speaking. Ayn Rand Interviewed*, Lanham, Lexington Books, 2009, 270p.
- Rabelais, F., *Gargantua*, Saint-Amand-Montrond, Editions du Seuil, 1996, 387p.
- Rand, A., *Atlas in staking*, Doorn, Boekenmaker, 2007, 1006p.
- Rand, A., *Three Plays, Night of January 16th, Ideal, Think Twice*, New York, Signet, 2005, 291p.
- Rand, A., *De eeuwige bron*, Uitgeverij Luitingh, Amsterdam, 2002, 749p.
- Rand, A., *Return of the Primitive. The Anti-Industrial Revolution*, Harmondsworth, Meridian, 1999, 290p.
- Rand, A., *Philosophy – who needs it ?*, New York, Penguin Group, 1984, 228p.
- Rand, A., *The Virtue of Selfishness*, New York, Signet, 1964, 151p.
- Rand, A., *For the New Intellectual*, New York, Signet, 1961, 192p.
- Rand, A., *Loflied*, Laren, Uitgeverij Luitingh, s.d., 96p.
- Rand, A., *De vrijheid gloorde*, Laren, Uitgeverij Luitingh, s.d., 464p.
- Rand, A., *Kapitalisme: het onbegrepen ideaal*, Laren, Novapers, s.d., 400p.
- Rand, A., *The Romantic Manifesto. A Philosophy of Literature*, New York, Signet, s.d., 199p.
- Ravyse, S., *De verbeurdverklaring bij fiscale misdrijven en het witwassen van fiscale vermogensvoordelen*, Leuven, Instituut van Forensische Auditoren vzw, Forensic Studies 2003/1, 103p.
- Rothbard, M., *Wat heeft de overheid met ons geld gedaan ?*, Antwerpen, Murray Rothbard Instituut vzw, 2008, 110p.
- Rothbard, M., *Egalitarianism as a revolt against nature and other essays*, Auburn, The Ludwig von Mises Institute, 2000, 321p.

- Saerens, Y., *Cultural Criminology: een meerwaarde voor de kritische criminologie ?*, Universiteit Gent, ongepubliceerde scriptie in de criminologische wetenschappen, Gent, 2007 – 2008, 107p.
- Safranski, R., *Het kwaad. Het drama van de vrijheid*, Amsterdam, Uitgeverij Atlas, 1998, 280p.
- Samuelson, P., Nordhaus, W., *Economics*, Boston, McGraw-Hill, 2001, 792p.
- Seldon, A., *The Virtues of Capitalism*, Indianapolis, The Liberty Fund, 2004, 478p.
- Siegel, D., 'Crime, Music and Politics: Classical Music and Jazz', in Brants, C., van der Poel, S., *Diverse Kwesties. Liber Amicorum prof. dr. Frank Bovenkerk*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2009, 361 – 372.
- Tame, C., 'Freedom, Responsibility and Justice: The Criminology of the 'New Right'', in Stenson, K., Cowell, D., *The Politics of Crime Control*, London, Sage Publications, 1991, 127 - 145.
- Tuccille, J., *Alan Shrugged. Alan Greenspan, the World's Most Powerful Banker*, Hoboken, John Willey & Sons, 2002, 301p.
- Tullock, G., Seldon, A., Brady, G., *Government: Whose Obedient Servant ? A Primer in Public Choice*, London, The Institute of Economic Affairs, 2000, 184p.
- Valentin, V., *Les conceptions Néo-libérales du Droit*, Paris, Economica, 2002, 385p.
- Van Calster, P., Krikke, T., ten Have, P., 'Iedere samenleving krijgt de criminaliteit(sbeheersing) die zij verdient: over de Joker (en de Batman)', *Panopticon*, Antwerpen, Maklu-Uitgevers nv, 2010.2, 70 – 75.
- Van Crombrugge, S., *De grondregels van het Belgisch fiscaal recht*, Kalmthout, Biblo, 2005, 67p.
- Van Damme, E., 'James McGill Buchanan, in M. Van De Velde, *Markt-meesters. Portretten van vooraanstaande liberale economen*, Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2004, 213 - 233.
- van Dun, F., 'Philosophical Statism and the Illusion of Citizenship: Reflections on the Neutral State', in B. Bouckaert, A. Godart-van der Kroon, *Hayek Revisited*, Cheltenham, Edward Elgar, 2000, 89 – 108.
- van Dun, F., *Het Fundamenteel Rechtsbeginsel. Een essay over de grondslagen van het recht*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1983, 546-570.
- van Glabbeek, S., 'Geschiedenis van het libertarisme in de Lage Landen', in de Wolf, A., van Glabbeek, S., *De markt voor vrijheid. 25 jaar libertarisme en klassiek-liberalisme in de Lage Landen*, Pöszneck, Libertarisch Centrum, 2001, 51 – 209.
- Van Poeck, A., Bruggeman, A., Du Caju, P., Heylen, F., van Dalen, H., *Economische Politiek. Principes en Ervaringen*, Leuven, Garant, 1999, 269p.
- Van Steenwinckel, J., De Wit, T., 'Fiscaal Strafrecht', in P. Waeterinckx, J. Van Steenwinckel, *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 145 – 184.
- Verrips, J., 'Kunst en ('copycat') moord', in Siegel, D., van Gemert, F., Bovenkerk, F., *Culturele Criminologie*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2008, 211 – 221.
- Villerbu, L., 'Unde Babel criminologique ou la richesse inexploitée de la criminologie française dans ses enseignements', Tournier, P., *La Babel Criminologique*, Paris, L'Harmattan, 2009, 129 - 138.
- von Mises, L., *Liberalism. The Classical Tradition*, Indianapolis, Liberty Fund Inc., 2005, 171p.

von Mises, L., *Bureaucracy*, Grove City, Libertarian Press, 1983, 137p.

Westra, R., *Fiscale fraudebestrijding: grenzen aan sturing*, Amsterdam, Pantheon Publishing, 2006, 447p.

Woodward, B., *Maestro. Greenspan's FED and the American Boom*, New York, Simon & Schuster, 2000, 270p.

Zaitch, D., 'Culture, Power and Markets: the Challenges of Cultural Criminology, in Brants, C., van der Poel, S., *Diverse Kwesties. Liber Amicorum prof. dr. Frank Bovenkerk*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2009, 351 – 360.